

Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi, Sayı: 1/2 2013, Sayfa: 107-109.
Xelqara Uyğur Tetqiqati Journali, San: 1/2 2013, Sehiye: 107-109.
International Journal of Uyghur Studies, Volume: 1/2 2013, Page: 107-109.

Kürşat Yıldırım, Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013, 504 s.

Ahmet KESKİN*

* Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir – TÜRKİYE, E-posta: ahmetkeskinahmet@gmail.com.

Türk dünyası tarihinin, kültürünün ve medeniyetinin geçmişten günümüze, karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ve etkin biçimde incelenebilmesi için, Türk tarihi ve kültürü hakkında doğrudan ya da dolaylı olarak bilgi veren erken dönem yazılı kaynaklarından yararlanılması büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, yabancı kaynaklarda, özellikle de Çin kaynaklarında erken dönem Türk kültürü, medeniyeti ve günlük yaşantısı hakkında verilen ve henüz önemli kısmından yeterli ölçüde yararlanılmayan bilgiler de, Türkoloji çalışmalarının yeni bir çerçevede yürütülebilmesi için oldukça değerlidir.

Konunun önemini kavrayan araştırmacılar tarafından yapılan değerli çalışmalar bulunmakla birlikte, söz konusu çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu bilinmektedir. Bu alandaki eksikliği gidermeye yönelik son dönemde hazırlanan önemli çalışmalardan biri de, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlisi Kürşat Yıldırım'a aittir.

Yazarın, *Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri* adıyla bilim dünyasına kazandırdığı çalışmada, tarih boyunca Türkler tarafından kurulan ve “Türkistan şehirleri” olarak ifade edilen yerleşim yerlerinin en eski devirlerden başlamak üzere Timurlular’a kadar geniş bir zaman aralığındaki durumları ana hatlarıyla ele alınmıştır. Önsöz ve Giriş dışında dört ana bölümden oluşan çalışmada Türkistan şehirlerinin sırasıyla; (1) Hun, (2) Gök-Türk, (3) Moğol İmparatorluğu, (4) Timur ve Timurlular devirlerindeki durumu Çin kaynakları ışığında, bu konudaki araştırmacıların çalışmaları aracılığıyla incelenmiş, konuyla ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Birinci Bölüm’de “Hunlar Devrinde Türkistan” (s. 19-136) başlığı altında konuya yönelik kendi incelemelerine yer veren Kürşat Yıldırım; Turfan, Kaşmir, Yarkent, Şiraz, Hoten, Kabil, Kanglı, Fergana, Kaşgar, Şirvan gibi toplam 51 Türkistan şehrini, Çin kaynaklarındaki isimleri, nüfus özellikleri, coğrafi konumları, siyasi ve stratejik açıdan önemleri bakımından ele almıştır.

Yıldırım bu bölümde ayrıca, Doğu Türkistan sahasına sefere çıkan Çinli komutanların biyografilerine, Miladın başlangıç devirlerinde Çin’e hediye, haraç, rehine gönderen ve alan devletlere, Doğu Türkistan’da üretilen mallar, nüfus ve asker miktarları, Doğu Türkistan’ın komşuları vb. gibi, Çin ile Doğu Türkistan arasındaki siyasi ilişkilere yönelik çeşitli istatistikî bilgilere ve bunlarla ilgili listelere de yer vermiştir.

İkinci Bölüm’de ise “Gök-Türkler Devri” başlığı altında (s. 137-194), Edouard Chavannes’in Mustafa Koç tarafından tercüme edilen incelemelerine yer verilmiştir. Burada da yine, Karaşar, Kurgan, Hotan, Buhara ve Taşkent dâhil, toplam 38 şehir hakkında değerlendirme yapılmıştır. Üçüncü Bölüm, “Moğol İmparatorluğu Devri” (s. 195-422) başlığı altında Emile Bretschneider’in Kürşat Yıldırım tarafından tercüme edilen incelemelerini içermektedir.

Bu bölümün başında, Çinlilere ait Seyahatnameler ve Moğol İmparatorluğu kaynakları hakkında giriş mahiyetinde genel bir değerlendirme yapılmış ve ardından, 85 Türkistan şehri hakkında bilgi aktarılmıştır. Son olarak, Dördüncü Bölüm’de ise, “Timur ve Timurlular Devri” başlığı altında (s. 423-486), yine Emile Bretschneider’in, Elvin Yıldırım tarafından tercüme edilen incelemelerine dayandırılarak 32 Türkistan şehri değerlendirmeye alınmıştır. Yuri Briegel’in *An Historical Atlas of Central Asia*’sından alınan haritalarla çalışma görsel açıdan zenginleştirilmiştir.

Yukarıda ana hatlarıyla tanıtmaya çalıştığımız kitap, yalnızca Türkistan şehirleri ve bu şehirlerin tarihsel süreçteki durumları hakkındaki içeriği bakımından değil, Doğu Türkistan sahasının tarih boyunca demografik ve stratejik açıdan taşıdığı önem, Doğu Türkistan’ın Çin ve Çinlilerle ilişkilerinin tarihi, Çin kaynaklarının Türkoloji araştırmalarındaki yeri gibi konulara yönelik sunduğu birikim açısından da önem taşımaktadır. Batılı araştırmacılar tarafından daha çok “Bozkırlı” yönü ön plana çıkartılan Türklerin “şehirli” yönlerinin vurgulandığı bu çalışma, tarihin en erken dönemlerinde kurulan şehirler üzerindeki Türk etkisini 200’den fazla şehir örneğinde

- Kürşat Yıldırım, *Çin Kaynaklarında Türkistan Şehirleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2013, 504 s.

ve belgeleriyle ortaya koymaktadır. “Millet” ve “medeniyet”in bir bütün halinde kavramlaştığı Türk varlığının izlerini şehirlerin tarihi üzerinden süren çalışmanın, benzer çalışmalara ilham vermesini temenni ediyoruz.